

Чуднов Василь Васильович,
аспірант Київського університету
інтелектуальної власності та права

Сертифікація як ключовий інструмент публічного адміністрування в галузі ринку природного газу

Сертифікація як правова та регуляторна категорія відіграє дедалі важливішу роль у контексті адаптації національного законодавства України до вимог Європейського Союзу, зростання стандартів безпеки, якості та прозорості ведення господарської діяльності. Вона виступає невід'ємним елементом системи технічного регулювання та інструментом публічного адміністрування, який дозволяє державі впливати на обіг продукції та послуг з урахуванням публічного інтересу. Сертифікація забезпечує правову визначеність, сприяє зниженню ризиків для життя і здоров'я громадян, підвищує рівень довіри до продукції, а також створює передумови для конкурентоспроможності українських товарів і послуг на міжнародному ринку. У процесі глобалізації та цифрової трансформації саме сертифікація стає гарантією відповідності товарів сучасним технічним, санітарним, екологічним та інформаційним вимогам. Вона також сприяє боротьбі з недобросовісною конкуренцією та контрафактною продукцією, оскільки запроваджує механізм попереднього контролю. Крім того, наявність сертифіката часто є обов'язковою умовою для участі у публічних закупівлях, експорті, а також у низці регульованих ринків, таких як енергетика, медицина, будівництво тощо.

Відповідно до Закону України «Про технічні регламенти та оцінку відповідності» сертифікація постає правовим механізмом, який забезпечує відповідність продукції, процесів і послуг установленим критеріям безпеки, якості, охорони здоров'я та довкілля. Її суттєвою рисою є проведення оцінки третьою стороною акредитованим органом з оцінки відповідності, що гарантує неупередженість та об'єктивність результатів. У юридичному вимірі сертифікат відповідності часто є обов'язковою умовою допуску продукції до обігу або її експлуатації, що підкреслює важливість сертифікації як передумови легальної присутності товарів на ринку. Крім того, сертифікація слугує одним із ключових інструментів державної регуляторної політики. Її значення полягає не лише у забезпеченні технічної безпеки, а й у зближенні національної нормативної бази з правом Європейського Союзу через презумпцію відповідності за умови дотримання гармонізованих стандартів. Закон встановлює баланс між обов'язковою та добровільною сертифікацією: перша є необхідною для окремих категорій продукції, визначених технічними регламентами, тоді як друга ініціюється виробниками з метою зміцнення довіри споживачів [1].

Сертифікація в Україні покликана забезпечити достовірне підтвердження відповідності продукції або послуг визначеним вимогам. Цей процес реалізується за участю незалежної третьої сторони — органу, який не

має економічної чи адміністративної зацікавленості у взаєминах між виробником та споживачем. Основні принципи сертифікації включають попереднє встановлення вимог до об'єкта, документальне підтвердження у вигляді сертифіката відповідності та подальший інспекційний контроль. Такий підхід забезпечує не лише дотримання технічних стандартів, а й підвищення довіри споживачів, сприяючи відкритості ринку та зростанню конкуренції. Інституційна структура системи сертифікації в Україні представлена Державною системою УкрСЕПРО, яку координує Національний орган з сертифікації Держстандарт України. Його функції включають координацію діяльності, визначення принципів, акредитацію органів сертифікації, розробку нормативної бази та ведення реєстру сертифікатів. До системи входять органи сертифікації продукції та систем управління якістю, випробувальні лабораторії, експерти-аудитори, науково-методичні установи та регіональні структури. Вона функціонує на принципах відкритості до міжнародної співпраці, здійснює інспекційний контроль і веде облік сертифікованої продукції. У сукупності ці елементи перетворюють сертифікацію на дієвий інструмент технічного регулювання та державного контролю якості [2].

Сертифікація природного газу в Україні здійснюється відповідно до технічного регламенту, затвердженого урядом, який передбачає обов'язкове дотримання встановлених фізико-хімічних показників (ФХП) для газу, що вводиться в обіг або передається на ринку. Вимоги регламенту поширюються на всіх ключових учасників ринку виробників, імпортерів, операторів газотранспортної та газорозподільної систем, газосховищ і установок LNG. Введення газу в обіг дозволяється лише за умови відповідності критеріям безпечності, наведеним у спеціальному додатку до регламенту. Оцінка відповідності здійснюється на підставі паспорта ФХП та протоколів випробувань, виданих акредитованими лабораторіями, які виступають органами з оцінки відповідності. Сертифікація є частиною державної системи технічного регулювання, що включає вимоги до метрологічної точності та лабораторного аналізу. Контроль за дотриманням вимог здійснюється через механізм державного ринкового нагляду, який покладено на відповідний уповноважений орган. Регуляторні органи мають повноваження щодо виявлення порушень, їх припинення та усунення невідповідностей, що відповідає формам адміністративного примусу. Крім того, регламент передбачає застосування запобіжних і коригувальних заходів з боку суб'єктів ринку у випадку виявлення відхилень [3].

Постанова НКРЕКП від 1 березня 2023 року № 393 є прикладом практичного втілення сертифікаційного механізму у сфері публічного адміністрування ринку природного газу в Україні. Національна комісія з регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, керуючись положеннями профільного законодавства та міжнародними зобов'язаннями перед Енергетичним Співтовариством, ухвалила попереднє рішення щодо сертифікації АТ «Укртрансгаз» як оператора підземного сховища газу. Ухвалення цього рішення підтверджує відповідність компанії критеріям незалежності, прозорості та технічної спроможності до виконання функцій

оператора, що є важливою умовою стабільної та безпечної роботи газового сектору. Відповідно до встановленої процедури, таке рішення підлягає направленню до Секретаріату Енергетичного Співтовариства. Це забезпечує відкритість процесу та відповідність стандартам ЄС у сфері сертифікації операторів газової інфраструктури, що підтверджує поступ України в напрямі інтеграції з європейським енергетичним простором [4]

Як висновок можна зазначити, що сертифікація в газовій сфері сформувалася як універсальний механізм публічного адміністрування, що поєднує технічне регулювання, ринковий нагляд і міжнародні зобов'язання України. Вона гарантує відповідність продукції та послуг чітко визначеним критеріям безпеки й якості, водночас підвищуючи довіру споживачів і партнерів. Ключову роль відіграє незалежна третя сторона, завдяки якій процес оцінки відповідності є неупередженим і прозорим. Наявність сертифіката стає передумовою законного обігу природного газу й передає виробникам сигнал про необхідність дотримання високих стандартів. Державна система сертифікації охоплює координуючий орган, мережу акредитованих лабораторій та органів оцінки, що забезпечує цілісність і контрольованість усіх процедур. Інтеграція з європейськими вимогами запровадила презумпцію відповідності за гармонізованими стандартами, стимулюючи модернізацію галузі й залучення інвестицій. Технічний регламент природного газу встановив обов'язкові фізико-хімічні показники й чіткий алгоритм перевірок, що мінімізує ризики для споживачів та довкілля.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про технічні регламенти та оцінку відповідності : Закон України від 15 січня 2015 № 124-VIII. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/124-19>
2. Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут». Сертифікація в Україні: мета, принципи і задачі: навчальний посібник. Харків: НТУ «ХПІ». URL: <https://web.kpi.kharkov.ua/ca/wp-content/uploads/sites/25/2017/01/KonspIsp-Sert-4-290105-U-1.pdf>
3. Про затвердження Технічного регламенту природного газу: постанова Кабінету Міністрів України від 18 серпня 2021 р. № 859. Офіційний вісник України. 2021. № 74. Ст. 4712. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/859-2021-%D0%BF#Text>
4. Про прийняття попереднього рішення про сертифікацію оператора газосховища. Постанова НКРЕКП від 01 березня 2023 р. № 393. Офіційний вебпортал НКРЕКП. URL: <https://www.nerc.gov.ua/acts/pro-priinattia-poperednogo-rishennia-pro-sertyfikatsiiu-operatora-gazoskhovyshcha>